

Reactie op ONTWERP-AGENDA VOOR HET WADDENGEBIED 2050

De natuur in het Waddengebied is kwetsbaar en kan niet voor zichzelf opkomen. De vraag die daarom gerechtvaardigd lijkt, komt (het herstel van) de natuur er niet te bekaaid vanaf in de Ontwerp Gebiedsagenda Waddengebied. Het belang van scheepvaart, visserij, toerisme en al die andere economische krachten lijken in het Waddengebied van de toekomst voorrang te krijgen boven de natuur. Maar als de natuur niet beschermd wordt, is er in de toekomst ook geen (gezond) waddensysteem meer. De bodem daalt, de zeespiegel en temperatuur stijgen, de hoeveelheid vis neemt in schrikbarend tempo af, de kust wordt volgebouwd en massatoerisme wordt gestimuleerd.

De uitdaging waar de Beheerautoriteit voor staat is regie te nemen in een schijnbaar onomkeerbaar proces. Want als het getij en het aangebrachte zand de bodemdaling niet kan bijhouden, als de vis- en schelpdieren zich niet meer kunnen voortplanten, droogt ook de economie uiteindelijk op.

In het logo dat op de Ontwerp Agenda prijkt, lijkt de natuur gelijkgesteld met exploitatie door visserij, delfstofwinning, scheepvaart, toerisme, energiesector, etc. Terwijl de natuur juist aan de basis staat van alles. Als je de bron niet beschermt, is er straks niets meer om te exploiteren. De natuur in het Waddengebied verdient bescherming om ook na 2050 nog steeds ruimte te bieden aan vissen, vogels én mensen.

Natuur en economie kunnen weldegelijk samengaan. Maar een gezonde (=herstelde) natuur is een voorwaarde voor duurzame economische ontwikkeling. Nu daalt de bodem immers nog door olie-, gas- en zoutwinning. En er spoelen nog grote hoeveelheden plastic en andersoortig afval het gebied binnen afkomstig van schepen die te dicht langs de kust varen en andere onoplettende bezoekers en gebruikers van het Waddengebied. De gebiedsagenda zou er daarom veel meer op gericht moeten zijn de bron te beschermen. Te zorgen dat 'de kip met de gouden eieren' niet geslacht wordt.

"we blijven de natuur beschermen", staat er. Maar de natuur wordt nog helemaal niet voldoende beschermd. Laat staan verbeterd of versterkt. De kwaliteit holt achteruit, met dramatische gevolgen voor vissen en vogels. Maar ook de mens zal op termijn hier schade van ondervinden. Daarvoor is een grote ommekeer in denken nodig: de natuur als basis. Als uitgangspunt. Pas als de natuurlijke belastbaarheid van het gebied geborgd is, is er ruimte voor exploitatie door de mens.

Ik mis deze urgentie in de Ontwerp Agenda Wadden. De strekking lijkt: we gaan gewoon door met wat we doen, want we willen nou eenmaal meer bouwen, meer oogsten en meer verdienen. Het baart me zorgen dat er geen grenzen worden gesteld aan gebruik en exploitatie van het grootste wetland op aarde. Harde en heldere grenzen, nodig om de natuur te beschermen. Welke concrete grenzen en doelen heeft de coalitie voor ogen om te zorgen dat de natuur, die al jaren achteruit gaat, zich kan herstellen?

De Agenda stelt kaders en normen, maar lijkt voorts vooral op goede intenties en vrijblijvendheid gebaseerd. De uitnodiging om in de geest van de Agenda te handelen is sympathiek. Maar zet dat wel voldoende zoden aan de dijk voor de Waddenzee? En wie kunnen we daar op aanspreken? Er lijkt nu niemand eindverantwoordelijkheid te nemen voor deze kwetsbare waddennatuur.

Ik maak me ook zorgen als ik lees dat de havens net zo bijzonder zijn als de dynamiek van het waddengebied. Klopt dat wel? Overal in Nederland en elders in de wereld vind je immers havens. De Waddenzee is een compleet natuurlijk systeem, zelfs het grootste getijdengebied ter wereld. Uniek in zijn soort en van levensbelang als kraamkamer voor vis en schelpdieren en als voedsel- en vluchtplaats voor vogels.

Dát is de werkelijke waarde van het Waddengebied en die vraagt om heldere eindverantwoordelijkheid in plaats van een gezamenlijke en vrijblijvende intentie die wettelijke grondslag mist. En waarom is landbouw of innovatie ineens een kernwaarde van het Waddengebied. Is dat wensdenken óf is onvoldoende bekend hoe bijzonder en kwetsbaar dit stukje oernatuur is dat wij mogen gebruiken maar moeten beschermen?

Ik schrik als ik die wensen vertaald zie in artist impressions waarbij het hele Waddengebied is volgeplempt met toeristen, windmolens, scheepvaart, havens en huizen. Het open landschap, de rust en ruimte voor de natuur totaal verdwenen. Zelfs 's nachts is het er niet donker meer.

Ook de terminologie die gebruikt wordt in het document baart zorgen. Het gaat er niet om dat we 'prachtige' natuur of landschappen hebben. Bescherming en verbetering van de natuur is van cruciaal belang voor het voortbestaan van de soorten en landschappen. Dat is cruciaal.

Ook wil men met elkaar 'oplossingen' vinden. Hieruit ontstaat een beeld dat het maakbaar is om alle belangen in het Waddengebied ruimte te geven. Als men alles in collegiale overeenstemming doet, wie gaat er dan zorgen voor de grenzen en maatregelen die nodig zijn om de natuur duurzaam te herstellen en beschermen? Jarenlang dacht met in het stikstofdossier ook dat alles maakbaar was en er geen grenzen waren.... Een weinig vertrouwenwekkend perspectief.

Wie draagt er de verantwoordelijkheid dat er niet nog meer onomkeerbare schade aan het gebied wordt berokkend? Zo houdt in mijn ogen de zin 'Bij ingrepen of handelingen gaan we uit van een duurzame bescherming en zo natuurlijk mogelijke ontwikkeling van de Waddenzee' geen enkele garantie of grens in. Het is mij niet concreet genoeg. In de leidende principes wordt natuurontwikkeling zelfs gekoppeld aan de economie en bij de integrale visie wordt natuur als laatste in het rijtje benoemd. Blijkbaar staat de bescherming en herstel van de natuur in de Waddenzee niet onvoorwaardelijk vast en in ieder geval niet voorop bij alle betrokken partijen.

Als partijen een robuuste Waddennatuur, is enerzijds hersteltijd en geld nodig. Anderzijds moeten er heldere grenzen en doelen worden vermeld. Concrete, meetbare doelen, vertaald in mijlpalen en resultaat. Meer dus dan een stip op de horizon. En bovenal is er commitment nodig en iemand die eindverantwoordelijkheid draagt. Dat vraagt niet om een – tijdelijke – gebiedscoalitie. De urgentie van de natuur vraagt om een waar Deltaplan voor het Waddengebied voor de lange termijn. Voor de natuur én voor de toekomstige generaties.